

Dispenser och tillstånd

Här vägleder Naturvårdsverket om hur fråga om dispens eller tillstånd, utvidgning, ändring eller upphävande av gällande beslut kan hanteras. Rättspraxis kring tillämpningen av regelverket är för närvarande inte utvecklad, detta gäller även beträffande Natura 2000. Naturvårdsverkets vägledning kommer att utvecklas i takt med att praxis genom vägledande rättsfall växer fram.

Innehåll

INNEHÅLL	2
DISPENSER OCH TILLSTÅND	5
Generell dispens är inte möjlig	5
Andra lagrum kan behöva beaktas	6
Sökanden ska vidta försiktighet	6
Undvik prövning för egna åtgärder	6
DISPENSER	7
Avgifter	7
Innehåll i ansökan om dispens	8
Miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall	8
Serviceskyldighet	8
Kungörelse	8
Prövningen	9
Natura 2000-tillstånd en förutsättning	9
Flera prövningar samtidigt – samordna och kräv miljökonsekvensbeskrivning	9
Inte i strid med plan- och bygglagen	9
Miljökvalitetsnormer får inte överskridas	10
Ytterligare bestämmelser	10
Särskilda skäl	11
Angelägna allmänna intressen	11
Intresseprövning och proportionalitet	11
Villkor	12
Rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara	12
Säkerhet för återställningsåtgärder	12
Kompensation för intrång i naturvärden	12
Beslutets innehåll	14
TILLSTÅND	16
Samråd krävs med Naturvårdsverket	16
Avgifter för tillståndsprövning	16
Innehåll i ansökan om tillstånd	16
Miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall	17
Serviceskyldighet	17
Kungörelse	17
Prövningen	17

Stora projekt - samordna och kräv miljökonsekvensbeskrivning	18
Gå inte emot plan- och bygglagen	18
Hänsyn till miljö kvalitetsnormer	18
Ytterligare bestämmelser	19
Intresseprövning och proportionalitet	19
Villkor	20
Rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara	20
Säkerhet för återställningsåtgärder	21
Kompensation för intrång i naturvärden	21
Beslutets innehåll	21
Särskilda regler för Natura 2000-områden	21
Giltigheten av beslut om tillstånd och dispenser m.m.	22
Tillstånd och dispens kan återkallas	22
Överklagande av beslut	23

Dispenser och tillstånd

Avsikten med ett beslut om inrättande av naturreservat ska vara att skapa ett definitivt skydd och endast undantagsvis ska avsteg från skyddet kunna göras¹.

I undantagsfall kan länsstyrelsen eller kommunen ge dispens från gällande förbud och föreskrifter. Myndigheterna prövar också ansökningar om tillstånd att vidta åtgärder i naturreservatet. Ibland kan åtgärder kräva både tillstånd och dispens, eftersom en åtgärd som är tillståndspliktig kan förutsätta åtgärder som är förbjudna. Ett exempel är schaktning och grävning (dispenspliktigt) som ofta är en förutsättning för att uppföra ny byggnad (tillståndspliktigt).

Generell dispens är inte möjlig

Ibland kan en ansökan om dispens eller tillstånd avse flera naturreservat. Naturvårdsverket anser att länsstyrelsens prövning inte kan vara helt generell utan en bedömning måste göras för vart och ett av områdena, dvs. för varje skyddat område med föreskrift som reglerar t.ex. insamling av fjärilar. Av effektivitetsskäl kan det dock finnas fördelar för en sökande att kunna använda en ansökan till grund för prövning avseende flera naturreservat. Det kan också finnas fördelar för prövningsmyndigheten att hantera ansökningar avseende olika reservat inom ramen för samma beslut. Som ovan nämnts krävs oavsett handläggningssätt en bedömning för varje enskilt berört skyddat område.

Fångst och insamling för artbestämning och bedömning av exempelvis populationsstorlekar är av stor betydelse för ett framgångsrikt naturvårdsarbete. Sådan kunskap kan vara av betydelse för både förvaltning av enskilda skyddade naturområden och åtgärder av mer övergripande åtgärder. Naturvårdsverkets uppfattning är att kontrollerad insamling för sådant ändamål kan anses utgöra ett särskilt skäl för dispens från förbud och föreskrifter.

Det måste också göras en bedömning av om dispensen är förenlig med syftet med de enskilda naturreservatens förbud och/eller föreskrifter. Det ankommer på den myndighet som prövar dispens att bedöma om att dispens är förenlig med förbud/föreskrifter som gäller för de aktuella skyddade områdena. Beroende på förbud och föreskrifters syften och utformning skulle bedömningen kunna komma att se olika ut för olika områden varför dispens kanske är möjlig i vissa områden men inte andra.

Vi anser att det är lämpligt att det av ett beslut framgår vilka förbud/föreskrifter som gäller för ett område och om dispensen är förenlig med deras syften. Denna redovisning bör kunna redovisas i förenklad form.

¹ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 75.

I sammanhanget anser vi att det är viktigt att prövningsmyndigheten noga överväger vilka försiktighetsmått som bör vidtas och genom villkor minimera t.ex. risk för skada på populationer av sällsynta arter eller natur i övrigt i de skyddade områdena. Sådana omständigheter skulle kunna vara val av fångstmetoder och det sätt som tillträdet sker på. Det är mot bakgrund av detta viktigt att ansökan är utformad på ett sådant sätt och innehåller de uppgifter som krävs för prövningen. Uppgifter om vilka fångstmetoder som är aktuella bör exempelvis alltid uppges i ansökan.

Prövningsmyndigheten bör också överväga vilka villkor som är nödvändiga för hur observationer ska rapporteras och hur insamlat material hanteras, förvaras och tillgängliggörs efter insamlingen.

Andra lagrum kan behöva beaktas

Om området omfattas även av annat områdesskydd, t.ex. strandskyddsområde eller biotopskyddsområde, ska vid tillståndsprövningen beaktas att verksamheten ska bedrivas där. Detta innebär att de förutsättningar måste vara uppfyllda som enligt 7 kap. 18 § miljöbalken gäller för dispens², t.ex. från strandskyddet. Vidare kan tillstånd krävas enligt andra bestämmelser, t.ex. 9 eller 11 kap. miljöbalken.

Sökanden ska vidta försiktighet

Vid all prövning enligt miljöbalken ska också beaktas vilka förpliktelser som åligger sökanden enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler³. Detta innebär bland annat att den som vill vidta åtgärden eller utföra verksamheten ska visa att han/hon vidtar de begränsningar och försiktighetsmått som rimligen kan krävas, väljer lämplig plats m.m.

Undvik prövning för egna åtgärder

I normalfallet bör myndighet som beslutat om naturreservatet inte väcka fråga om dispens eller tillstånd för egna åtgärder, t.ex. i egenskap av förvaltare. I det fall myndigheten ändå har skäl för att pröva fråga om dispens eller tillstånd för åtgärd i egen regi, bör ärendet lämpligen överlämnas till annan länsstyrelse/kommun för prövning.

² Prop. 1997/98:45, del 2, s. 88.

³ 2 kap. miljöbalken.

Dispenser

En dispens innebär ett undantag från ett förbud. När ett förbud meddelats i reservatsföreskrifterna ska utgångspunkten vara att sådana åtgärder eller verksamheter inte är tillåtna. För att en länsstyrelse eller kommun ska kunna ge dispens från föreskrifter som den har meddelat måste det finnas särskilda skäl⁴. Dispens från förbud eller föreskrift får ges endast om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte⁵.

Dispens får inte avse någon åtgärd eller verksamhet som kräver tillstånd enligt andra bestämmelser än reservatsbestämmelserna, som t.ex. miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet.

Som huvudregel gäller att dispens för verksamhet eller åtgärd endast bör ges om den som avser att utföra den visar att han/hon avser att iaktta de krav som följer av miljöbalkens allmänna hänsynsregler, samt sådana begränsningar och försiktighetsmått som i övrigt kan krävas för att syftet med reservatet ska uppnås. Vad detta innebär konkret bör alltid anges i de villkor som beslutande myndigheten meddelar i samband med dispensbeslutet.

Notera att om en åtgärd även kräver tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna⁶ ska sådant tillstånd utfärdas innan dispens meddelas⁷. I Naturvårdsverkets allmänna råd och handbok om Natura 2000^{8,9} finns ytterligare vägledning i Natura 2000-frågor.

Avgifter

Länsstyrelsen ska ta ut en avgift för prövningar om dispens från reservatsföreskrifter¹⁰. Länsstyrelsen får i det enskilda fallet minska eller efterskänka en sådan avgift¹¹. Om dispens söks av markägaren tas ingen avgift ut¹².

Bestämmelser om rätt för kommunfullmäktige att meddela föreskrifter om avgifter för kommunens prövning och tillsyn finns i 27 kap. 1 § miljöbalken.

För mer vägledning hänvisas till Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2000:8) om avgifter för myndigheters prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

⁴ 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken.

⁵ 7 kap. 26 § miljöbalken.

⁶ 7 kap. 28 a – 29 b §§ miljöbalken.

⁷ 4 kap. 8 § första stycket miljöbalken.

⁸ Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:17) om Natura 2000 till 7 kap. miljöbalken samt till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁹ Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

¹⁰ 7 kap. 1 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, 10 § avgiftsförordningen (1992:191).

¹¹ 9 kap. 3 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

¹² 7 kap. 1 § p. 2 förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Innehåll i ansökan om dispens

En ansökan om dispens ska vara skriftlig och åtföljd av en karta samt i vissa fall en miljökonsekvensbeskrivning¹³, se nedan. Omfattningen av ansökan i övrigt bör bestämmas av verksamhetens förväntade effekter på kort och lång sikt i förhållande till syftet med reservatet, verksamhetens omfattning och områdets känslighet. Det behöver dock av bl.a. rättssäkerhetsskäl alltid framgå:

- för vad som dispens söks (t.ex. vilka åtgärder som avses vidtas),
- vilka skäl som åberopas för dispensen och
- för vilket geografiskt område och vilken tidsperiod dispensen söks.

Miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall

Till en ansökan om dispens kan en miljökonsekvensbeskrivning behöva bifogas. En ansökan som avser en åtgärd som kan inverka negativt på ett särskilt skydds- eller bevarandeområdes bevarandestatus (t.ex. Natura 2000) ska alltid vara åtföljd av en miljökonsekvensbeskrivning¹⁴.

Naturvårdsverket anser att innan prövningsmyndigheten ställer krav på miljökonsekvensbeskrivning, bör den göra en preliminär bedömning av om det finns förutsättningar för att dispensen ska kunna meddelas. Om det är uppenbart att sådana förutsättningar saknas bör beslutet meddelas direkt, utan krav på miljökonsekvensbeskrivning. Det kan även vara lämpligt för den sökande att berätta om sin inställning till på vilket sätt åtgärden eller verksamheten är förenlig med reservatets syfte.

Serviceskyldighet

Varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde¹⁵. I fråga om dispens enligt gällande reservatsbeslut är det därför lämpligt att den myndighet som ska pröva ansökan vid behov vägleder sökanden om vilka uppgifter som krävs för prövningen. Det kan också vara aktuellt med samråd enligt 6 kap. miljöbalken om det har krävts en miljökonsekvensbeskrivning¹⁶.

Kungörelse

Om en ansökan om dispens är av stort allmänt intresse ska ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kungöras. Kungörelsen ska föras in i ortstidning. I kungörelsen ska det anges att skriftliga synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen får lämnas inom den tid som länsstyrelsen eller kommunen har bestämt, samt var beskrivningen hålls tillgänglig¹⁷.

¹³ 23 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

¹⁴ 23 § andra stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

¹⁵ 4 § förvaltningslagen (1986:223).

¹⁶ 23 § andra stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

¹⁷ 23 § tredje stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Exempel på ansökan som kan vara av stort allmänt intresse är om det rör ett tärtortsnära eller annars välbesökt naturreservat eller om åtgärden är omfattande, t.ex. en större organiserad tävling.

Prövningen

Utgångspunkter vid prövningen om dispens är syftet med reservatet och föreskrifternas innehåll, och det som ska skyddas genom föreskrifterna. Beslut om naturreservat där syftet är kortfattat eller oklart kan ibland behöva tolkas mot bakgrund av de skäl som angivits i beslutet. I en sådan situation bör frågan väckas om att precisera syftet i ett nytt beslut.

Vid prövningen ska också beaktas vilka förpliktelser som åligger sökanden enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler¹⁸, bl.a. att den som vill utföra åtgärden eller verksamheten ska visa att han/hon vidtar de begränsningar och försiktighetsmått som rimligen kan krävas, väljer lämplig plats m.m.

Natura 2000-tillstånd en förutsättning

Om en åtgärd kräver tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna¹⁹ ska sådant tillstånd utfärdas innan dispens enligt reservatsföreskrifterna meddelas²⁰. I Naturvårdsverkets allmänna råd och handbok om Natura 2000^{21, 22} finns ytterligare vägledning i Natura 2000-frågor.

Flera prövningar samtidigt – samordna och kräv miljökonsekvensbeskrivning

I samband med större projekt med flera olika åtgärder som kräver tillstånd enligt miljöbalken eller dispens/tillstånd enligt reservatsbeslutet, är det viktigt att så långt som möjligt samordna ansökningarna så att en samlad bedömning av påverkan på reservatet och behov av kompensationsåtgärder kan ske. Det är i sådana lägen normalt krav på miljökonsekvensbeskrivning.

För mer vägledning hänvisas till Naturvårdsverkets handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program (Handbok 2009:1). Om prövningen inte sker formellt samlat behöver varje miljökonsekvensbeskrivning redovisa även de kumulativa effekterna för att möjliggöra en sådan samlad bedömning.

Inte i strid med plan- och bygglagen

¹⁸ 2 kap. miljöbalken.

¹⁹ 7 kap. 28 a – 29 b §§ miljöbalken.

²⁰ 4 kap. 8 § miljöbalken.

²¹ Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:17) om Natura 2000 till 7 kap. miljöbalken samt till förordningen (1998:1252) om områdesskydd m.m.

²² Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

En dispens får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas²³. Länsstyrelsen bör samråda med kommunen vid tveksamhet, t.ex. om avvikelser kan anses som små. Naturvårdsverket anser dock att naturreservat normalt inte bör bildas på område som omfattas av detaljplan.

Miljö kvalitetsnormer får inte överskridas

Vid prövning av dispens finns särskilda regler beträffande miljö kvalitetsnormer²⁴. Huvudregeln är att en dispens inte får leda till att en beslutad miljö kvalitetsnorm överskrids. Den åtgärd som dispensen omfattar måste sålunda prövas mot gällande norm.

I det fall miljö kvalitetsnormen riskerar att överskridas till följd av åtgärden eller återgå rden i kombination med annan åtgärd/verksamhet, och detta inte endast är tillfälligt, bör dispens nek as. I så fall bör annan plats väljas enligt 2 kap. 6, 7 och 9 §§ miljö balken.

Ytterligare bestämmelser

I miljö balken finns ytterligare bestämmelser om ärendens prövning som är tillämpliga på beslut om dispenser enligt reservatsföreskrifter, bl.a. följande:

- Dispens får lämnas för begränsad tid²⁵.
- Dispens får förenas med villkor²⁶.
- Dispens får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för avhjälpande av miljöskada och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda²⁷.
- Dispens kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd eller dispens. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd, godkännande eller dispens²⁸. Bestämmelsen innebär inte en skyldighet för myndigheten att neka dispenser, men den kan användas när det finns skäl att befara att nya överträdelser kan komma att ske.
- Vid prövningen ska hänsyn tas till andra verksamheter eller särskilda anläggningar som kan antas bli behövliga för att verksamheten ska kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt²⁹. Det är viktigt att vid dispensprövning tänka på vad en påbörjad exploatering kan få för effekt för det framtida bevarandet av området. Inte sällan leder en nyetablering inom ett område till ytterligare etableringar som på sikt sammantaget påverkar området negativt.

²³ 2 kap. 6 § tredje stycket miljö balken.

²⁴ 2 kap. 1-9 §§ miljö balken, 5 kap. 3 § miljö balken.

²⁵ 16 kap. 2 § första stycket miljö balken.

²⁶ 16 kap. 2 § andra stycket miljö balken

²⁷ 16 kap. 3 § miljö balken.

²⁸ 16 kap. 6 § miljö balken.

²⁹ 16 kap. 7 § miljö balken.

- Beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skäligen utsträckning på naturreservatet eller på något annat område³⁰.
- Dispens får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta särskild undersökning av berört område, särskilda åtgärder för att bevara berört område, och särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför³¹.
- Den tillsynsmyndighet som meddelar föreläggande om rättelse när någon överträtt beslut eller föreskrifter som rör bl.a. naturreservat, får också förordna att föreläggandet ska gälla omedelbart, även om det överklagas³².

Särskilda skäl

När det gäller dispenser är utgångspunkten att verksamheten eller åtgärden normalt inte ska tillåtas. Det ska föreligga särskilda skäl för att kunna meddela dispens, men vad som kan utgöra särskilda skäl har inte exemplifierats i förarbetena till miljöbalken. Det har myndigheten att pröva i varje enskilt fall.

Det är viktigt att vad som ska utgöra särskilda skäl inte anges i reservatsbeslutet. Länsstyrelsen har inte delegation att meddela sådana föreskrifter om vad särskilda skäl kan vara.

Angelägna allmänna intressen

Andra angelägna allmänna intressen kan i vissa fall utgöra särskilda skäl om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte³³. I ett naturreservat som har bildats för att bl.a. tillgodose behovet av områden för friluftslivet, skulle dispens kunna vara motiverad för åtgärder t.ex. i samband med tillfälliga organiserade arrangemang.

Endast i undantagsfall bör enskilda intressen kunna utgöra särskilda skäl för dispens. Utfallet av andra prövningar, av andra myndigheter och med stöd av annan lagstiftning, bör däremot i normalfallet inte anses vara särskilda skäl³⁴.

Intresseprövning och proportionalitet

Enligt miljöbalkens förarbeten är intresseprövningsreglerna i 7 kap. 25-26 §§ avsedda att ge ledning för myndigheternas avvägning mellan enskilda och allmänna intressen. Utgångspunkten anges vara att ingrepp i enskilt ägande som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intressen³⁵. Det bör också understrykas att det i samband med beslut om bildande av naturreservat redan har gjorts en avvägning mellan enskilda och allmänna intres-

³⁰ 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

³¹ 16 kap. 9 § miljöbalken.

³² 26 kap. 26 § miljöbalken.

³³ 7 kap. 26 § miljöbalken.

³⁴ Prop. 1997/98:45, del 1, s. 191

³⁵ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 97.

sen, och att någon ytterligare sådan förutsättningslös avvägning inte görs i samband med dispensprövning.

Det finns ofta problem med de avvägningar som innebär att ett mycket långsiktigt allmänt bevarandebestånd ska vägas mot ett kortsiktigare enskilt intresse. Ofta kan det enskilda intresset framstå som viktigt och ingreppet i naturvårdsintresset som bagatellartat vid en hastig anblick. För att en korrekt avvägning ska kunna ske krävs det att beslutsfattaren har tillgång till tillräckligt underlag, t.ex. om hur naturvärdena kan påverkas av olika ingrepp. Vid denna bedömning behöver både indirekt och kumulativ påverkan beaktas.

Önskemål om att exploatera skyddade områden kommer alltid att förekomma över tiden. Det är endast med en konsekvent tillämpning av skyddsbestämmelserna som skyddet för området kan upprätthållas på lång sikt, dvs. att syftet med skyddet kan uppnås. Det är inte principiellt möjligt att säkerställa ett långsiktigt skydd om man konsekvent tillåter ”små” skador. De små ingreppen skulle ju, totalt sett efter en tid, tillsammans kunna nå en skadlig omfattning.

Villkor

Beslut om dispens får meddelas för begränsad tid och förenas med villkor³⁶. Någon begränsning vad gäller villkorens utformning finns inte. Villkoren ställs för att begränsa eventuella skadeverkningar av åtgärden eller verksamheten. De kan även röra uppföljning och utvärdering för att möjliggöra framtida bedömningar om förlängda dispenser eller återkommande sådana. Det bör i beslutet motiveras varför villkoren eller tidsbegränsningen meddelas.

Rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara

Villkoren ska vara utformade på ett sådant sätt att de kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse skett³⁷. Villkoren behöver med andra ord vara rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara. Den som med uppsåt eller oaktsamhet bryter mot ett villkor i ett beslut om dispens kan dömas för otillåten miljöverksamhet³⁸.

Säkerhet för återställningsåtgärder

Dispens får för sin giltighet göras beroende av att en ekonomisk säkerhet ställs för efterbehandling och återställning. Detta kan vara lämpligt t.ex. för ett exploateringsföretag, eller ett större evenemang som endast innebär en tillfällig störning eller skada. Om återställning ska ske i efterhand kan säkerhet krävas för att garantera de nödvändiga åtgärderna³⁹.

Kompensation för intrång i naturvärden

³⁶ 16 kap. 2 § miljöbalken.

³⁷ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 204.

³⁸ 29 kap. 4 § första stycket p. 2 miljöbalken.

³⁹ 16 kap. 3 § miljöbalken.

Beslut om dispens⁴⁰ får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning, på naturreservatet eller på något annat område⁴¹. Detta gäller i naturreservat men även för naturvårdsområden⁴². I förarbetena till miljöbalken⁴³ framhålls att avsikten med ett beslut om inrättande av naturreservat ska vara att skapa ett definitivt skydd. Det är därför rimligt att avsteg inte godtas från detta skydd utan att kompensationsåtgärder vidtas.

Det är inte alltför ovanligt att dispens medges för åtgärder som ofta innebär viss negativ påverkan (trädsäkring av elledningar, röjning/avvattningsåtgärder utmed allmänna vägar, ledningsdragningar i mark etc.). Trots att kravet på kompensation är obligatoriskt för allt annat än helt bagatellartade ingrepp i naturreservat är det ovanligt att kompensationskrav ställs i samband med dispensgivning⁴⁴. Naturvårdsverket anser att det finns stöd för att ställa krav på kompensation enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken i större utsträckning än vad som hittills varit fallet.

Beträffande naturreservat som omfattas av Sveriges internationella åtaganden, främst Ramsarområden samt MPA- och BSPA-områden enligt OSPAR och HELCOM, bör kompensationskyldighet alltid föreskrivas⁴⁵. När det gäller Natura 2000-områden finns särskilda regler om kompensation⁴⁶.

KAN INTE UTGÖRA SÄRSKILDA SKÄL

Åtaganden om kompensationsåtgärder bör inte anses utgöra sådana särskilda skäl om avses i 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken. De ska därför inte påverka bedömningen av om tillstånd eller dispens kan medges för en åtgärd eller verksamhet.

Bestämmelserna i miljöbalkens 2 kap. om de allmänna hänsynsreglerna innebär bland annat krav på att lokalisera och anpassa verksamheten samt att vidta skadebegränsande åtgärder så att miljöpåverkan minimeras. Bevarandet av arter i deras naturliga livsmiljöer ska alltså vara utgångspunkten och bevarandet utanför arternas livsmiljöer ska ses som ett komplement.

Ett av skälen till detta är den osäkerhet som ofta är förknippad med om kompensationsåtgärder kommer att få avsedd effekt. På grund av vad som anförts ovan får åtaganden om kompensation inte leda till lägre krav vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger och om dispens kan lämnas. Det får inte heller få till följd att man accepterar en mer skadlig lokalisering⁴⁷.

⁴⁰ 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken.

⁴¹ 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

⁴² 9 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

⁴³ Prop. 1997/98:45, del 1, s. 315-316.

⁴⁴ Naturvårdsverkets Rapport 6667: Tillämpning av miljöbalkens bestämmelser om ekologisk kompensation. En kartläggning.

⁴⁵ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 77.

⁴⁶ Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

⁴⁷ Se även Naturvårdsverkets Aktionsplan för biologisk mångfald, 1995, rapport 4463, s. 17 ff. och 64 och Ds 1997:52 Kompensation för förlust av miljövärden.

FAKTISKA ÅTGÄRDER – INTE EKONOMISK GOTTGÖRELSE

Med kompensation avses inte ekonomisk gottgörelse utan faktiska åtgärder för att stärka eller bevara naturvärdena i ett område. Bestämmelsen påverkar således inte möjligheten att ålägga verksamhetsutövaren kostnadsansvar för intrånget⁴⁸.

Kompensationen kan t.ex. bestå i att ett annat område av motsvarande intresse för naturvården skyddas. Kompensationen kan även bestå i åtgärder som ökar naturvärdet av ett annat skyddat område. Exempelvis kan i vissa fall restaurering av en igenväxt fågelsjö kompensera förlust av en annan våtmark⁴⁹.

FÖRVALTNINGSÅTGÄRDER KAN INTE UTGÖRA KOMPENSATION

Kompensationsåtgärder bör inte åsidosätta eller överlappa det ansvar som åvilar reservatsförvaltaren när det gäller den förvaltning som vid inrättandet bedömts vara nödvändig för att uppnå syftet med ett naturreservat. Restaurerings- och skötselåtgärder som enligt reservatsbeslutet ska vidtas av reservatsförvaltaren bör inte utgöra kompensation för det intrång i naturvärdet som en dispens- eller tillståndspliktig verksamhet innebär.

I PROPORTION TILL INTRÅNGET

Kompensationens art och omfattning bör bestämmas på ett sätt som rimligen kan anses motsvara intrånget i naturvärdet. Om intrånget är alldeles obetydligt bör det dock kunna tillåtas utan gottgörelse. Det åligger beslutsmyndigheten att se till att denna förutsättning är uppfylld⁵⁰.

FASTIGHETSÄGAREN BERÖRS

Länsstyrelsen får besluta att tillträde ska lämnas för att utföra kompensationsåtgärder på annans fastighet mot fastighetsägarens vilja⁵¹. Om kompensationen innebär att ett område på en fastighet skyddas, får dock inte skyddet gå så långt att pågående markanvändning avsevärt försvåras. I så fall bör området förklaras som naturreservat eller biotopskyddsområde.

Beslutets innehåll

Ett beslut om dispens ska vara tydligt och lätt att förstå även för den som inte är insatt i frågan. Det är därför viktigt att i beslutet lämna en redogörelse för ärendet, de villkor som ställs, samt en motivering av beslutet och vilka bestämmelser som beslutet stöds på. Det bör tydligt framgå vad som ansetts utgöra eller inte utgöra särskilda skäl, liksom om det är förenligt eller inte med syftet. Det kan vara lämp-

⁴⁸ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 77.

⁴⁹ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 77.

⁵⁰ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 77.

⁵¹ 28 kap. 2 § miljöbalken.

ligt att bifoga ansökan och övrigt underlag om omständigheterna inte tydligt framgår av beslutshandlingen.

Tillstånd

En reservatsföreskrift kan utformas som ett förbud att utan beslutsmyndighetens tillstånd vidta en viss åtgärd eller bedriva en viss verksamhet. Prövning av en ansökan om tillstånd görs inte med stöd av någon bestämmelse i miljöbalken, utan med stöd av den aktuella föreskriften. Något krav på särskilda skäl för att lämna tillstånd finns inte.

Tillståndsplikt i ett reservatsbeslut innebär alltså att en åtgärd kan få vidtas, åtminstone i viss omfattning, men att det kan finnas behov av krav på utformning, tidsbegränsning, efterbehandling, lokalisering m.m. En förutsättning för att tillstånd ska kunna lämnas är dock att åtgärden är förenlig med reservatets syfte.

Om området omfattas även av annat områdesskydd, t.ex. strandskyddsområde eller biotopskyddsområde, ska vid tillståndsprövningen beaktas att verksamheten ska bedrivas där. Detta innebär att de förutsättningar måste vara uppfyllda som enligt 7 kap. 18 § miljöbalken gäller för dispens⁵². Vidare kan tillstånd krävas enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken.

Samråd krävs med Naturvårdsverket

Om en åtgärd är förbjuden att vidta utan tillstånd kan rätt till ersättning uppkomma först när tillstånd vägrats eller har försetts med villkor. Innan länsstyrelsen fattar ett beslut som kan leda till ekonomisk förpliktelse för staten ska länsstyrelsen samråda med Naturvårdsverket⁵³. Ett nekat tillstånd innebär dock rätt till ersättning endast om förutsättningarna för detta är uppfyllda⁵⁴.

I samband med att länsstyrelsen/kommunen överväger att neka tillstånd anser Naturvårdsverket att det bör övervägas att skärpa inskränkningen⁵⁵, t.ex. genom att införa ett förbud. Dels för att det kan behövas för att uppnå syftet med naturreservatet, dels för att undvika risk för upprepade ansökningar med ersättningskrav som följd.

Avgifter för tillståndsprövning

Länsstyrelsens tillståndsprövning är inte avgiftsbelagd.

Innehåll i ansökan om tillstånd

En ansökan om tillstånd ska vara skriftlig och åtföljd av en karta samt i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet en miljökonsekvensbeskrivning⁵⁶, se

⁵² Prop. 1997/98:45, del 2, s. 88.

⁵³ 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁵⁴ 31 kap. 4-5 §§ miljöbalken.

⁵⁵ 7 kap. 5 § tredje stycket miljöbalken.

⁵⁶ 23 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

nedan. En ansökan som avser en åtgärd som kan inverka negativt på ett särskilt skydds- eller bevarandeområdes bevarandestatus ska alltid vara åtföljd av en miljökonsekvensbeskrivning⁵⁷. Omfattningen av ansökan bör i övrigt bestämmas av verksamhetens förväntade effekter på kort och lång sikt i förhållande till syftet med reservatet, verksamhetens omfattning och områdets känslighet.

Miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall

Innan prövningsmyndigheten ställer krav på miljökonsekvensbeskrivning, bör den göra en preliminär bedömning av om det finns förutsättningar för att tillståndet ska kunna meddelas. Om det är uppenbart att sådana förutsättningar saknas bör beslutet meddelas direkt, utan krav på miljökonsekvensbeskrivning.

Serviceskyldighet

Det bör i sammanhanget erinras om att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde⁵⁸. I fråga om tillstånd enligt gällande reservatsbeslut är det därför lämpligt att den myndighet som ska pröva ansökan vid behov vägleder sökanden om vilka uppgifter som krävs för prövningen.

Kungörelse

Om en ansökan om tillstånd är av stort allmänt intresse ska ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen kungöras. Kungörelsen ska föras in i ortstidning. I kungörelsen ska det anges att skriftliga synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen får lämnas inom den tid som länsstyrelsen eller kommunen har bestämt, samt var beskrivningen hålls tillgänglig⁵⁹.

Exempel på ansökan som kan vara av stort allmänt intresse är om det rör ett tätortsnära eller annars välbesökt naturreservat eller om åtgärden är omfattande, t.ex. en större restaureringsåtgärd.

Prövningen

Utgångspunkter vid prövningen av tillstånd är syftet med reservatet och föreskrifternas innehåll och det som ska skyddas genom föreskrifterna. Beslut om naturreservat där syftet är kortfattat eller oklart kan ibland behöva tolkas mot bakgrund av de skäl som angivits. I en sådan situation bör frågan väckas om att precisera syftet i ett nytt beslut.

⁵⁷ 23 § andra stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁵⁸ 4 § förvaltningslagen (1986:223).

⁵⁹ 23 § tredje stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Vid prövningen ska också beaktas vilka förpliktelser som åligger sökanden enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler⁶⁰, bl.a. att den som vill utföra åtgärden eller verksamheten ska visa att han/hon vidtar de begränsningar och försiktighetsmått som rimligen kan krävas, väljer lämplig plats m.m.

Om en åtgärd även kräver tillstånd enligt Natura 2000-bestämmelserna⁶¹, ska sådant tillstånd utfärdas innan tillstånd enligt reservatsföreskrifterna meddelats⁶². I Naturvårdsverkets allmänna råd och handbok om Natura 2000^{63, 64} finns ytterligare vägledning i Natura 2000-frågor.

Stora projekt - samordna och kräv miljökonsekvensbeskrivning

I samband med större projekt med flera olika åtgärder som kräver tillstånd enligt miljöbalken och/eller dispens/tillstånd enligt reservatsbeslutet, är det lämpligt att så långt som möjligt samordna ansökningarna så att en samlad bedömning av påverkan på reservatet och behov av kompensationsåtgärder kan ske. Det är i sådana lägen normalt krav på miljökonsekvensbeskrivning.

För mer vägledning hänvisas till Naturvårdsverkets handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program ([Handbok 2009:1](#)). I synnerhet om prövningen inte sker formellt samlat behöver varje miljökonsekvensbeskrivning redovisa även de kumulativa effekterna för att möjliggöra en sådan samlad bedömning.

Gå inte emot plan- och bygglagen

Ett tillstånd får inte ges i strid med en detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen. Små avvikelser får dock göras, om syftet med planen eller bestämmelserna inte motverkas⁶⁵. Länsstyrelsen bör samråda med kommunen vid tveksamhet, t.ex. om avvikelser kan anses som små. Normalt bör dock naturreservat inte bildas på område som omfattas av detaljplan.

Hänsyn till miljökvalitetsnormer

Vid prövning av tillstånd finns särskilda regler beträffande miljökvalitetsnormer⁶⁶. Huvudregeln är att ett tillstånd inte får leda till att en beslutad miljökvalitetsnorm inte efterföljs. Den åtgärd som tillståndet omfattar måste sålunda prövas mot gällande norm.

⁶⁰ 2 kap. miljöbalken.

⁶¹ 7 kap. 28 a – 29 b §§ miljöbalken.

⁶² 4 kap. 8 § miljöbalken.

⁶³ Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:17) om Natura 2000 till 7 kap. miljöbalken samt till förordningen (1998:1252) om områdesskydd m.m.

⁶⁴ Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 i Sverige, Handbok med allmänna råd. Handbok 2003:9.

⁶⁵ 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken.

⁶⁶ 2 kap. 1-9 §§ miljöbalken, 5 kap. 3 § miljöbalken.

I det fall miljö kvalitetsnormen riskerar att överskridas till följd av åtgärden eller åtgärden i kombination med annan verksamhet, och detta inte endast är tillfälligt, bör tillstånd alltså inte meddelas. I så fall bör annan plats väljas enligt 2 kap. 6, 7 och 9 §§ miljöbalken.

Ytterligare bestämmelser

I miljöbalken finns ytterligare bestämmelser om ärendens prövning som är tillämpliga på beslut om dispenser och tillstånd enligt reservatsföreskrifter, bl.a. följande:

- Tillstånd får lämnas för begränsad tid⁶⁷.
- Tillstånd får förenas med villkor⁶⁸.
- Tillstånd får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för avhjälpande av miljöskada och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda⁶⁹.
- Tillstånd kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd⁷⁰. Bestämmelsen innebär inte att myndigheten är skyldig att neka tillstånd, men den kan användas när det finns skäl att befara att nya överträdelser kan komma att ske.
- Vid prövningen enligt miljöbalken ska hänsyn tas till andra verksamheter eller särskilda anläggningar som kan antas bli behövliga för att verksamheten ska kunna utnyttjas på ett ändamålsenligt sätt⁷¹. Det är viktigt att vid tillståndsprövning tänka på vad en påbörjad exploatering kan få för effekt för det framtida bevarandet av området. Inte sällan leder en nyetablering inom ett område till ytterligare etableringar som på sikt sammantaget påverkar området negativt.
- Tillstånd får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta särskild undersökning av berört område, särskilda åtgärder för att bevara berört område, och särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför⁷².
- Den tillsynsmyndighet, som meddelar föreläggande om rättelse när någon överträtt beslut eller föreskrifter som rör bl.a. naturreservat, får också förordna att föreläggandet ska gälla omedelbart, även om det överklagas⁷³.

Intresseprövning och proportionalitet

Enligt miljöbalkens förarbeten är intresseprövningsreglerna i 7 kap. 25-26 §§ avsedda att ge ledning för myndigheternas avvägning mellan enskilda och allmänna intressen. Utgångspunkten anges vara att ingrepp i enskilt ägande som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intres-

⁶⁷ 16 kap. 2 § första stycket miljöbalken.

⁶⁸ 16 kap. 2 § andra stycket miljöbalken.

⁶⁹ 16 kap. 3 § miljöbalken.

⁷⁰ 16 kap. 6 § miljöbalken.

⁷¹ 16 kap. 7 § miljöbalken.

⁷² 16 kap. 9 § miljöbalken.

⁷³ 26 kap. 26 § miljöbalken.

sen⁷⁴. Det bör också understrykas att det i samband med beslut om bildande av naturreservat redan har gjorts en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, och att någon ytterligare sådan förutsättningslös avvägning inte görs i samband med tillståndsprövning.

Det finns ofta problem med de avvägningar som innebär att ett mycket långsiktigt allmänt bevarandeintresse ska vägas mot ett kortsiktigare enskilt intresse. Ofta kan det enskilda intresset framstå som viktigt och ingreppet i naturvårdsintresset som bagatellartat vid en hastig anblick. För att avvägningen ska kunna ske på ett korrekt sätt krävs det att beslutsfattaren har tillgång till tillräckligt underlag, t.ex. om hur naturvärdena kan påverkas av olika ingrepp. Vid denna bedömning behöver både indirekt och kumulativ påverkan beaktas.

Önskemål om att exploatera skyddade områden kommer alltid att förekomma över tiden. Det är endast med en konsekvent tillämpning av skyddsbestämmelserna som skyddet för området kan upprätthållas på lång sikt, dvs. syftet med skyddet kan uppnås. Det är inte principiellt möjligt för ett långsiktigt skydd att konsekvent tillåta ”små” skador. De små ingreppen skulle ju, totalt sett efter en längre tid, tillsammans kunna nå en skadlig omfattning.

Villkor

Beslut om tillstånd får meddelas för begränsad tid och förenas med villkor⁷⁵. Någon begränsning vad gäller villkorens utformning finns inte uttryckt. Tillstånd enligt reservatsföreskrifter måste självfallet utgå från den inskränkning i användningen av området som behövs för att syftet med reservatet ska uppnås. Ett tillstånd får heller inte avse någon åtgärd eller verksamhet som kräver tillstånd enligt andra bestämmelser än reservatsbestämmelserna, såsom miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet.

Villkoren ställs för att begränsa eventuella skadeverkningar av åtgärden eller verksamheten. De kan även röra uppföljning och utvärdering för att möjliggöra framtida bedömningar om förlängda tillstånd eller återkommande sådana. Det bör i beslutet motiveras varför villkoren eller tidsbegränsningen meddelas.

Rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara

Villkoren ska vara utformade på ett sådant sätt att de kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse skett⁷⁶. Villkoren behöver med andra ord vara rättssäkra, ändamålsenliga och tillsynsbara. Den som med uppsåt eller oaktsamhet bryter mot ett villkor i ett tillstånd kan dömas för otillåten miljöverksamhet⁷⁷.

⁷⁴ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 97.

⁷⁵ 16 kap. 2 § miljöbalken.

⁷⁶ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 204.

⁷⁷ 29 kap. 4 § första stycket p. 2 miljöbalken.

Säkerhet för återställningsåtgärder

Tillstånd får för sin giltighet göras beroende av att säkerhet ställs för efterbehandling och återställning. Detta kan vara lämpligt t.ex. för ett exploateringsföretag eller ett större evenemang som endast innebär en tillfällig störning eller skada. Om återställning sker i efterhand kan säkerhet krävas för att garantera de nödvändiga åtgärderna⁷⁸.

Kompensation för intrång i naturvärden

Bestämmelsen om kompensation för intrång i naturvärden⁷⁹ omfattar inte tillstånd som ges med stöd av en reservatsföreskrift som uttryckligen tillåter att en åtgärd får ske sedan tillstånd har inhämtats⁸⁰. Om länsstyrelsen anser att kompensationsåtgärder ändå bör krävas i ett sådant fall, kan detta ske med stöd av 16 kap. 9 § p. 3 miljöbalken.

Beslutets innehåll

Ett beslut om tillstånd ska vara tydligt och lätt att förstå även för den som inte är insatt i frågan. Det är därför viktigt att i beslutet ange de bestämmelser som beslutet stöds på, de villkor som ställs, en redogörelse för ärendet samt en motivering av beslutet. Det kan i vissa fall vara lämpligt att bifoga ansökan och övrigt underlag om omständigheterna inte tydligt framgår av beslutshandlingen.

Särskilda regler för Natura 2000-områden

Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken gäller särskilda regler om tillståndsplikt för Natura 2000-områden⁸¹. Tillståndsplikten gäller för alla verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, dvs. inte bara för verksamheter som kan påverka områdets utpekade arter och naturtyper⁸². Detta ska säkerställa att tillståndsprövning görs i alla de lägen då risk för påverkan av betydelse inte kan uteslutas. Tillstånd krävs dock inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda Natura 2000-området⁸³.

I Miljööverdomstolens rättspraxis har 4 kap. 8 § miljöbalken utvecklats till en ”hindersregel”, dvs. ett Natura 2000-tillstånd utgör en förutsättning för andra tillstånd enligt balken och ska därför prövas innan man prövar mot t.ex. reservatsföreskrifterna. Ett (annat) tillstånd eller dispens, där åtgärden/verksamheten även förut-

⁷⁸ 16 kap. 3 § miljöbalken.

⁷⁹ 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken.

⁸⁰ Prop. 1997/98:45, del 2, s. 77.

⁸¹ 7 kap. 28 a – 29 b §§ miljöbalken.

⁸² 7 kap. 28 a § miljöbalken.

⁸³ 7 kap. 28 a § miljöbalken.

sätter Natura 2000-tillstånd, ska således inte lämnas innan Natura 2000-tillståndet har beslutats.

För mer information om tillståndsprövning i Natura 2000-områden hänvisas till bestämmelserna i lag⁸⁴ och förordning⁸⁵ samt till Naturvårdsverkets [allmänna råd](#) och [handbok](#).

Giltigheten av beslut om tillstånd och dispenser m.m.

Ett beslut om dispens upphör att gälla om den åtgärd som avses med dispensen inte har påbörjats inom två år eller avslutats inom fem år från den dag då beslutet vann laga kraft⁸⁶. Beslutsmyndigheten bör upplysa om detta i sitt beslut. Motsvarande gäller inte för tillstånd, men det är möjligt att föreskriva om liknande villkor i tillståndsbeslutet om det behövs.

I miljöbalken finns bestämmelser om giltigheten av tillstånd. Tillstånd enligt reservatsföreskrifter omfattas inte av rättskraftsregeln i 24 kap. 1 § miljöbalken. Detta medför bland annat att den som fått ett sådant tillstånd inte är skyddad mot nya krav på sin verksamhet från tillsynsmyndighetens sida.

Tillståndshavaren kan ansöka om ändring eller upphävande av villkor⁸⁷. I bestämmelsen föreskrivs att villkoren får upphävas eller mildras endast om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet meddelades.

Tillstånd och dispens kan återkallas

Den myndighet som meddelat tillståndet eller dispensen kan också, såsom gäller för tillstånd enligt miljöbalken, i vissa fall återkalla densamma⁸⁸. Detta gäller bland annat om villkoren i tillståndet eller dispensen inte följts, eller om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet.

Frågan om återkallelse får tas upp av prövningsmyndigheten utan att någon gjort särskild framställning om det. Däremot är bestämmelserna om omprövning av villkor⁸⁹ endast tillämpliga på tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet och inte på tillstånd enligt eller dispenser från reservatsföreskrifter.

⁸⁴ 7 kap. 27-29 b §§ miljöbalken.

⁸⁵ 15-20 a §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁸⁶ 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken.

⁸⁷ 24 kap. 8 § miljöbalken.

⁸⁸ 24 kap. 3 § miljöbalken.

⁸⁹ 24 kap. 5 § miljöbalken.

Överklagande av beslut

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten⁹⁰, sökanden och övriga sakägare⁹¹ samt en ideell förening eller en annan juridisk person under vissa förutsättningar⁹² får överklaga ett beslut om dispens eller tillstånd. Överklagandet ska ske inom tre veckor från det att de tagit del av beslutet. Den som fått en dispens eller ett tillstånd bör därför uppmanas att invänta att beslutet vinner laga kraft innan verksamheten påbörjas eller åtgärden vidtas. Om sökanden sätter igång verksamheten innan beslutet vinner laga kraft gör han/hon det på egen risk, dvs. om ansökan i slutänden avslås får sökanden återställa området på egen bekostnad.

Av beslutet om dispens eller tillstånd ska framgå, t.ex. genom bilaga, hur man överklagar och till vilken instans⁹³. Länsstyrelsens beslut om dispens eller tillstånd i naturreservat överklagas till mark- och miljödomstol⁹⁴. Motsvarande beslut av kommun överklagas till länsstyrelsen⁹⁵. Att förse besluten med mottagningsbevis kan vara nödvändigt för att styrka att mottagaren har tagit del av beslutet.

Kopia på beslutet ska skickas till Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Riksantikvarieämbetet⁹⁶, lämpligen även till Skogsstyrelsen om beslutet rör skogsmark, och överklagandetiden börjar löpa då beslutet inkommit till myndigheten om det ska överklagas till länsstyrelsen. Ska det överklagas till domstol börjar tiden löpa från det att beslutet fattats⁹⁷. Sökande och sakägare däremot anses ha fått del av beslutet den dag beslutet kungjorts⁹⁸ eller delgivits.

⁹⁰ 40 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁹¹ 22 § förvaltningslagen (1986:223).

⁹² 16 kap. 13 § miljöbalken.

⁹³ 21 § andra stycket förvaltningslagen (1986:223).

⁹⁴ 19 kap. 1 § tredje stycket miljöbalken.

⁹⁵ 19 kap. 1 § andra stycket miljöbalken.

⁹⁶ 28-28 b §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

⁹⁷ 23 § andra stycket förvaltningslagen (1986:223).

⁹⁸ 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.